

SZÖVEG –
SZÁM KATI

KÉP –
EMMER LÁSZLÓ

SOROZAT –
KÉPMÁS

” Csak a megrendült keresztény és az elborzadt ateista hiteles ”

Ahogy a reggeli ködös serpentinén autózunk Szécsény felé, az évtizedekkel ezelőtti vizsgaidőszakok vasárnapi jegyzetbizniszei jutnak eszembe, amelyek után bementünk a Ferenciek terén az esti misére. Mert **Barsi Balázs** misézett. (Azt hiszem, sokkal inkább szeretnék megfelelni az akkori egyetemistának ezzel az interjúval, mint az olvasottságot szem előtt tartó főszerkesztőnek. Ezért hát előre is elnézést kell kérnem, ha kevésbé magazinosa a megszokottnál.) Az út láthatatlan végén mesebeli ferences kolostor vár minket, csend fölé ívelt falakkal, parányi, zárt belső udvarán kúttal, a kerengő üvege mögött termő citromfával. És egy másik udvar, amely erdőre, patakra, tóra, dombra nyílik, és ahonnan tiszta időben a Tátra is látszik. Ez a két udvar a szigorú elkülönülés és a határtalan nyitottság szimbóluma is lehetne, és a Balázs atyával való beszélgetésben is ott feszül.

♦ – A húsvéti ünnepkör minden évben újra arra ösztönöz, hogy megpróbáljuk megérteni a megváltás misztériumát. Vannak olyan évek, amelyekben jobban megértjük, átéljük, ezek kicsit mérföldkövek is a hitünkben. Van ilyen emlékezetes pillanat az életében?

– A személyesen rám vonatkozó kérdéseknél kicsit engem is meglep, mennyire nem foglalkozom az életutammal, mert még mindig sodrásban vagyok, ezért ritkán nézek vissza. Igen, kisgyerekkoromban nagyon mélyen megjelölt a liturgia és az a léggör, amelyben

ezt átéltük, a legsötétebb Rákosi-korszakban. A családon kívül a félelem uralkodott. De nem volt kettős nevelés, mert az ember mindent abba integrált, amit otthon hallott, csak tudtuk, hogy azt odakint nem szabad elmondani. Ebben a légkörben a gyönyörű, nagy háromhajós templom Sióagárdon, a szabadság légköre volt. Odakint népi demokráciáról beszéltek, de mindig tömeget értettek alatta, a templomban viszont tényleg Isten népe voltunk. Virágvasárnap végigmentünk a templomon, kimentünk, becsukták az ajtót, bent énekelni kezdte a kántor: „Nyíljatok meg örök kapuk, hadd’ vonuljon be a Dicsőség Királya”. Nagyon emlékszem arra a gallikán mozzanatra, hogy a feszülettel, amelyet vittünk, az esperes megdöngötte a templomkaput, az kinyílt és bevonult Krisztus. A nagycsütörtök azért érintett meg annyira, mert az utolsó vacsora emlékére esti mise volt, és abban az időben csak az éjféli mise volt ilyen. Sose felejttem a virrasztásnál, ahogy a dorogi Ilus néném a gyönyörű hangján énekelte, hogy „Nyugodjál már virágom, meghervadt aranyágom, Jézus, fényes csillagom”. Emlékszem a nagypénteki keresztteleplezésre, nem a halhatatlan Istent láttam a kereszten, hanem azt a mérhetetlen szeretetet, amellyel föláldozta magát. Aztán a tűzszentelés szertartása, a húsvéti körmenet... A három szent nap nagyon mélyen beépült a lelkembe, és a későbbi évek során ez bontakozott ki. Valahogy úgy, ahogy a szeretet is gyerekként épül a lelkünkbe, és később mindez csak kibomlik. Gyerekkorban olyan rétegekbe rakódnak le a hit megtapasztalt élményei, hogy ha később rá is rakódna valami iszap – sőt beton, mert akár ateista lesz –, a haldokláskor föl fog szakadni a mély forrás, és akkor megmenekül. Nem is tudom, hogy lehetnek meg keresztények liturgia nélkül. És hát Jézus sem anélkül élt, hisz felment Jeruzsálembe a szertartásokra, nézte a bárányok föláldozását, tudva, hogy ő az igazi Bárány, aki elveszi a világ bűneit. A létével teljesítette be az Ószövetség szertartásait.

– És hogyan változott meg mindez az életében, amikor pap lett?

– Akkor lett nagyon más, amikor szerzetes lettem, és látam a nagyobb formátumú liturgiát, aztán amikor pap lettem, és nekem kellett ezeket vezetnem, mert a pap Krisztus személyében van jelen, tehát Alter Christus, amint valamiképpen a megkeresztelt ember is az. Sarah bíboros – akinek most fordítom az új könyvét – konkrétan azt mondja, azt jelenti a fölszenteltség, hogy a pap, amikor átváltoztatja a kenyeret vagy föloldoz, maga Krisztus. Vagyis az nem én vagyok. Egy papnak olyan teljes

kiüresedettségben kell lennie, hogy ne is legyen magánmondanivalója, csak az, ami Krisztus mondanivalója. És nemcsak a szentségek kiszolgáltatásánál. Nem az én szívemmel kell szeretni az embereket, hanem Krisztus szívével. A személyiség totális kiüresítésére van szükség. Ha egy pap ilyen – mint például Szent Pio Atya vagy Szent II. János Pál pápa – akkor igazi egyéniséggé válik. Az ifjú, aki nem tud utánózni egy mestert, nem alakul. Aki a mester-tanítvány kapcsolatba beleragad, elveszíti egyéniségét, de ha valaki Krisztust akarja utánózni, eredetivé válik. Lásd Szent Ferencet vagy Charles De Foucauld-t, aki olyan ruhába akart járni, mint Jézus, és a formai utánzás igazi személyiséggé formálta.

– Ön szerint Isten mindannyiunkat ugyanúgy szólít meg? Van, akit a teológiai felismerések visznek közelebb hozzá, van, akit például a természetben való elmélkedés, van, akit egy csodás esemény, megint más esetleg a tapasztalati tények.

– A hittan, a teológia alapjainak elsajátítása megkerülhetetlen a Krisztusba vetett hithez. Tudnom kell, kinek hiszek, hogy Krisztus valóságos ember és valóságos Isten, az Atya Egyszülöttje, enélkül kevésnek bizonyul a vallási érzés. Sok tanító és gyógyító van, de Krisztusnak egyetlen olyan gyógyítása nincs, ami ne az Istennel való kapcsolatáról szólna. A gyógyítás túl kevés. Lázárt is azért támasztja fel, hogy megérhesse az Ő föltámadását. A tudomány is fontos felfedezéseket tesz. Az „énem” nem az atomokból jött elő. Örülök, hogy Freund Tamás, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke is kimondta, hogy a lélek, a személy nem az agy szellemi terméke. Viszont az én csak a te viszonylatában értelmezhető. Ebből következik, hogy a fogantatás pillanatában Isten a nemlétből szólította elő az énemet.

– A teológus és a pap törekvése a megismerésre és a megértett, megtalált törvények megosztására párhuzamba állítható a tudós hivatásával. Melyik a könyvebb, megtalálni és megérteni, vagy átadni azt, akár egészen populáris, érthető formában?

– Mind a kettő nehéz, de azért a hasonlat annyiban nem működik, hogy aki meg van keresztelve és vallja, hogy Jézus Isten fia, emberré lett, meghalt a bűneinkért és feltámadt, valamint elfogadja az Anyaszentegyházat mint az ő titokzatos testét, az lényegében mindent tud, ha nem is kifejezett tudással. A hit alapelemeinek értelemmel történő elfogadása a teológiát nem végzett ember számára is magába foglalja a hit gazdagságát. Szent János szerint,

aki megkapta a kenetet, vagyis a Szentlelket, annak a hitant nem úgy kell tanítani, mint a gyereket a fizikára, akinek fogalma sincs például az elektromosságról, mert ha az ember egzisztenciálisan elfogadja Krisztust, bennefogalva megtalálhatja a hit minden igazságát. Jó látni predikáció alatt, hogy a hallgatóknak itt-ott felcsillan a szeme: „Istenem, hát ezt én is tudtam, csak nem fogalmaztam így meg!” Ugyanakkor, aki prédikál, annak ma azt is szem előtt kell tartania, hogy a nyugati civilizációban olyan rombolást végeztek, amely elérte emberségünk legmélyét. Ezért nem beszélhetek úgy, mintha a hallgatóság nem lenne megmérgezve, hisz én magam is meg vagyok mérgezve. Le kell ásni a gyökerekig. Ma gyökerkezelés kell. Ez okoz nehézséget. Már két vasárnapon idéztem Camus-t, az ateista filozófust: „Az ember, ha beteg a templomba, akkor egy olyan szót vár, amely a problémáinak a gyökerét érinti.” Zseniális! A sok problémának szerinte egyetlen gyökere van. Én ezt a gyökeret nevezem szabad, szeretni képes emberi személynek. A baj pedig ott lehet, ha a személy elszakad Teremtőjétől, a többi embertől, és önközpontú lesz.

– Ha a tehetséges művész megfogalmazza a transzcendens hiányt, olykor többet ad az Isten-élmény közepszerű megfogalmazásánál?

– Igen. Kertész Imre szerint a mai emberiség transzcendens árvaságban él. A művész érzékeny ember, aki a létezés is mélyebben érzi. Sartre Az undorban azt írja, hogy tíz éve küzd azért, hogy ateista legyen, most viszont, hogy a parkban járt, rádöbbsent, hogy a dolgok között semmiféle összefüggés nincs. Ezt nevezzük relativizmusnak. Csakhogy logikai hiba azt tenni abszolút állítássá, hogy minden relatív. Sartre azt mondja: ekkor undort éreztem. Ez a becsületes! Aki ateista, és azzal hengez, az nem igazán ateista. Ahogy az a keresztény sem hiteles, aki hengez a hitével, mert azt hiszi, emiatt felsőbbrendű. A megrendült keresztény és az ateizmusától megborzadt ateista hiteles ember. A nagy művészek nagy gondolkodók is, ahogy Pilinszky is nagy filozófus. Ahogy Bossuet vagy Prohászka predikációi igenis művésziek a nyelvezetükben. Igazság, jóság, szentség – jó, ha ezek az embert egyszerre érintik meg. Olvassunk, de ne akármit, sem a civil, sem az egyházi irodalomból! Amibe beleszagolok, és érzem, hogy egy olcsó ideológiát akar eladni, azt leteszem. De ha valaki más értékrendszer erőterében gondolkodik, és nem emberellenes, nem bűn átvenni tőle dolgokat. A vallásos irodalomban is vannak giccsek, olyanok, amivel begyújtok a kályhába. Most viszont Tolsztoj Szerгий

atya című regényét elemzem a novíciusoknak, hihetetlen mélységeken keresi, hogy mi mozgat egy emberi lelket. És azért Szent Ágostont egy nem hívőnek is illik elolvasnia. Főleg, ha európai, vagy ha afrikai – mert Szent Ágoston afrikai volt... vagy ha érdeklik az emberiség mély kérdései.

– Honnan tudhatjuk biztosan, hogy valami nem emberellenes?

– Newman bíboros csodálatos művét most Somogyi György fordítja. Ő azt írja, hogy a XIX. században a lelkiismeret működését az ember előrelátó, sunyi önzésével tévesztették össze, például, ha nekem nem tetszik, hogy nem lehet leváltani a feleséget, akkor átmegyek egy olyan gyülekezetbe, amelyben ez meg van engedve. Pedig a lelkiismeret nem előrelátó önzés. A XX. században azonban már magát a lelkiismeretet tagadták. Freud szerint a lelkiismeret nem más, mint egy „superego”, belénk nevelt erkölcsi „felettes én”. Amikor a II. Vatikáni Zsinat megerősítette a lelkiismereti szabadságot, nem a lelkiismeret eltorzított formájára gondoltak. Nem kell újra föltalálni, hogy mi az ember és a lelkiismeret. Amikor például a középkori szerzetesek a pogány szerzők műveit másolták, azért értették meg, mert azokban is működött a lelkiismeret. A lelkiismeret ugyanis nem én vagyok, az fölöttem van és rajtam kívül van, Krisztus bennünk lévő velünk született hangja. Ezért, ha valaki abszolút más vallásban él és más világnézetet vall, de hallgat erre a hangra, akkor tudok vele párbeszédet folytatni. Sajnos van olyan keresztény, aki már elrongálta a lelkiismeretét, bár tartja az egyházi ünnepeket és szokásokat. De olykor vele is előfordulhat, hogy egy olyan nap után, amikor mindig a saját igazát hangoztatta, amikor a munkatársaival ordított, a feleségét, a gyermekét lehurrogtá, éjszaka mégis megszólal ez a hang: „Ugye, tudod, hogy hazudsz?”

– Európában mi a keresztény megmaradás útja? Egy erős elit mag, vagy a kapuk szélesre tárása, hogy jöjjön mindenki, hogy legyen kiből kiválnia az elit magnak?

– Alapjában véve újra fel kell fedezni, mi az Egyház. Newman azért lépett a katolikus egyházba, mert azt vette észre, hogy az első 500 év keresztény hite, amely sokszor csak csírájában rejtőzött, később a katolikus egyházban kifejezett tanítás lett, tehát az Egyház isteni vezetés alatt állt. Az eretnekek mindig mást mondtak és egymásnak is ellentmondtak, a katolikus egyház pedig lényegében ugyanazt hirdette.

Nincs jobb törekvés, mint az emberiség egységének építése, de a mai globalista ideológiától meg kell

szabadulnia az emberiségnek. Mi legyen az egység alapja? Egy elv? Akkor csak elvtársak leszünk. Közös gazdaság? De akkor ki irányítja ezt a gazdaságot? A legmélyebb egységet Krisztus ajánlja föl ma is azzal, hogy ha benne hiszünk, az isteni természet részesei leszünk. Isten gyermekei. Ezzel tud segíteni az Egyház a mai világnak. Az igazi katolikus nem zár ki senkit. Először mintha kizárna, hiszen mást nem fogad el Krisztussal kapcsolatban, csak amit ő magáról mondott, amit a zsinatok mondanak. Erről nem lehet fecsegni, mint ahogy arról sem, hogy az apámnak és anyámnak a fia vagyok. De ha komolyan veszem, hogy az Isten emberré lett, akkor ez a „mindenki mást kizáró” gondolat megnyílik, mert mindenki a lehetőségbeli testvérem lesz. Az európai Egyház meg fog tisztulni, már tisztul is. Nem megoldás, hogy mindent állítsunk vissza úgy, amint tegnap volt. Ez nem örökös átadás, hanem butaság. Az igazi tradíció az, amikor az örökkévalót veszi át egyik nemzedék a másiktól, nem csupán a tegnapit. Persze lehet, hogy a tegnapi jobban megmutatkozott az, ami örökkévaló, és a mostani inkább elfedi. Nem bizonyos egyházi köröknek kell politikailag győzni, hanem a mélybe leszállva megújulni. Amikor egy egyházi kör győz a többi felett, máris megbukott. A megújulást a szenvedő modern teológus és hívő hozza el, aki szeretné őrizni azt, amit Krisztus nekünk adott.

– Szerencsés esetben érezzük, hogy a bőjt közelebb visz Istenhez, máskor meg mintha még el is távolítana. Mi kell a jó bőjthöz?

– Odafordulás Jézus arcához. Nem illik teljesen meggyógyulni a betegnek, amíg az orvoshoz ér. A bűn betegség is. Nem kell magunkat tökéletesen igazzá tenni, hanem bűnbánattal Krisztushoz fordulni. Minden valamire való valásban van bőjt. De amikor azt mondják Jézusnak, miért nem bőjtölnek a tanítványaid (persze bőjtöltek, de nem pluszban), azt feleli: mert most itt a vőlegény. Ha elragadják a vőlegényt, akkor majd bőjtölhetnek. Vagyis az, hogy tele van-e a gyomrod vagy nincs, nem foglalkoztatja az Istent, de hogy miért nincs tele vagy miért van tele, ahhoz már köze van. Amikor Jézus miatt ujjongunk és megszenteljük a sonkát, az ugyanolyan érték, mint amikor bőjtölünk, mert elragadták a vőlegényt. Az tehát a lényeg, hogy amit elhatározok, az a Jézussal való kapcsolatomban belül legyen, és úgy alakítson engem. Persze van ezeknek önértékük is, például hogy csöndben vagyok, nem beszélek mindig saját magamról, nem pletykálok. A hinduknak itt van mondanivalója, hogy mindez önmagában is neveli az embert. De ez nem tesz Isten

gyermekévé. Egyedül Isten fia tud minket Isten gyermekévé tenni. Nagybőjtben fontosak azok az idők, amikor egyedül vagyok Istennel. Mindenkit kizárok, hogy aztán mindenkit befogadhassak. Ahogy a szerzetes is azért vonul magányba, mindenkit elhagyva, hogy Istennel, aztán mindenkivel együtt lehessen.

*Látogatásunk után pár nappal kitört az ukrajnai háború. Nem lehet szót sem ejteni a közelben tomboló borzalomról, ezért felhív-
tam Balázs atyát, hiszen mindannyiunknak elkél a jótanács.*

– Mit lehet és kell tenni, amikor a hétköznapi, békés, emberi gondokkal és sokszor közéleti vitákkal terhelt életünkbe berobban egy igazi történelmi katasztrófa?

– Imádkozni és a szenvedők segítségére sietni. Az egyik Magnificat antiphonával kiáltok Istenhez: „Tiéd a hatalom, tiéd az ország Uram, te állasz minden nemzetek fölött, adj békét Urunk a mi napjainkban!” Körülöttem érezhetően rend van. Napirend, csönd, munka, pihenés, békeesség, feladatok. De a háború ténye azt mutatja, hogy az élhető emberi rend mögött óriási rendetlenség, őskaosz rejtőzik,

amely elnyeléssel fenyegeti csöndes, szép napjainkat. Ami most történik, az az általunk kialakított káoszban történik, amelyben nem isteni rend van. Nem úgy kell élnünk, hogy csupán a saját magunk erejéből kialakított rendre hagyatkozunk. Persze, realistának kell lennünk, ki kell alakítanunk egy élhető rendet, ez kötelességünk is, ám észlelnünk kell, hogy mögötte az őskaosz fenyeget. Vannak, akik úgy védekeznek ez ellen, hogy belevetik magukat és emberségüket az őskaoszba. Mások, akik békeidőben is sejtik az őskaoszt, a felületen maradva tombolva szórakoznak, a hétköznapiság és a szürkeség orgiájába menekülnek. Az állatként leleselkedő zűrzavar oka, hogy felszámoltuk a Teremtő Istennel való kapcsolatunkat. Ezekben az órákban egészen Istenbe akarok kapaszkodni, ahogy senki másba nem kapaszkodhatom, úgy, ahogy halálom óráján szeretnék majd Istenbe kapaszkodni, mert a velem való kapcsolatot nem érinti a halál. Jeremiás siralmi hangzanak a bombázás szirénái mögött: „Jeruzsálem, Jeruzsálem, térj meg a te Uradhoz, Istenedhez!” Európa, Európa, térj meg a te Uradhoz, Istenedhez! ♦